

POSTANOWIENIE

20 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 20 grudnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku P. spółki jawnej w S.
z udziałem O. spółki akcyjnej w W.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na skutek skargi kasacyjnej P. spółki jawnej w S.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Poznaniu
z 7 marca 2023 r., XV Ca 1561/22,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i
zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestnika koszty
postępowania kasacyjnego w kwocie 240 (dwieście czterdzieści)
zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie
w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie
tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia
zapłaty.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 15 czerwca 2022 r., Sąd Rejonowy w Szamotułach w sprawie z wniosku P. sp. jawnej w S. z udziałem O. S.A. w W. o ustanowienie służebności przesyłu, ustanowił na rzecz uczestnika bliżej opisaną służebność przesyłu za wynagrodzeniem w kwocie 845 102 zł. Po rozpoznaniu apelacji uczestnika, Sąd Okręgowy w Poznaniu postanowieniem z 7 marca 2023 r. zmienił

zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że oddalił wniosek, co było konsekwencją uwzględnienia podniesionego przez uczestnika zarzutu uprzedniego nabycia tego ograniczonego prawa rzeczowego w drodze zasiedzenia w złej wierze z dniem 15 marca 2013 r..

Wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący podniósł, że w sprawie powstała potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, tj. przepisu art. 176 k.c. w zw. z art. 228 k.p.c., art. 172 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. w związku z art. 6 k.c., art. 232 k.p.c. i art. 231 k.p.c. w zakresie wykładni podjęcia faktów powszechnie znanych i znanych sądowi z urzędu oraz przesłanek do uznania zasiedzenia służebności przesyłu, w szczególności w kontekście wykazania ciągłości posiadania przy zmianach właścicielskich przedsiębiorstwa przesyłowego i brakach w dokumentacji dot. zmian własnościowych gazociągu. Skarżący podniósł ponadto, że może zachodzić

nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji wynikająca z pozbawienia skarżącego możliwości obrony przysługujących mu praw, przez oparcie rozstrzygnięcia na faktach ustalonych w postępowaniu z udziałem uczestnika, w którym nie brał udziału wnioskodawca, bez wprowadzenia dowodów z tamtej sprawy do niniejszego postępowania.

W odniesieniu do przytoczonych przyczyn kasacyjnych należy w pierwszym rzędzie podnieść, stosownie do art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. W orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. przykładowo wyroki z 24 lutego 2006 r., II CSK 136/05; z 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06 oraz z 26 maja 2006 r., V CSK 97/06) wielokrotnie wskazano, że oznacza to niedopuszczalność oparcia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania lub podstawy kasacyjnej na zarzutach naruszenia unormowań ustawy procesowej regulujących tak zwane bezdowodowe ustalenie faktów (art. 228-231 k.p.c.) oraz ustalanie faktów w drodze postępowania dowodowego (art. 233 § 1 k.p.c.). Nie ma zatem podstaw do zajęcia się przez Sąd Najwyższy kwestią wykładni pojęć „fakty znane powszechnie” i „fakty znane sądowi z urzędu”, tym bardziej, że ich interpretacja jest ustalona w orzecznictwie i nauce prawa (zob. przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z 5 lutego 2002 r. II CKN 894/99).

Sąd Okręgowy, zgodnie ze swoją kompetencją rozpoznawczą, na podstawie własnej oceny materiału dowodowego poczynił w tej sprawie własne ustalenia faktyczne i dokonał ich subsumcji pod właściwe normy kodeksu cywilnego w sposób niesprzeczny z ich wykładnią przyjętą w orzecznictwie i nauce prawa oraz w sposób nie powodujący nieważności postępowania apelacyjnego na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. Skarżący nie wykazał ponadto potrzeby wykładni przepisów dotyczących zasiedzenia służebności przesyłu. Pogląd prawny o możliwości nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu lub służebności przesyłu, z możliwością doliczenia okresu jej posiadania przed wprowadzeniem do polskiego systemu prawnego służebności przesyłu, tj. przed 3 sierpnia 2008 r. jest od wielu już lat ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. uchwały z 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, Nr 11, poz. 142; z 7 października 2008 r., III CZP 89/08 oraz z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, Nr 12, poz. 139; wyroki z 26 września

2014 r., IV CSK 724/13 i z 15 czerwca 2016 r., II CSK 639/15; postanowienia SN z 7 maja 2014 r., II CSK 741/13; z 4 lipca 2014 r., II CSK 551/13; z 21 stycznia 2015 r., IV CSK 203/14; z 22 kwietnia 2016 r., II CSK 512/15; z 5 maja 2016 r., II CSK 329/15; z 25 maja 2016 r., V CSK 547/15; z 17 czerwca 2016 r., IV CSK 531/15 ; z 9 listopada 2018 r., V CSK 502/17 oraz z 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17). Zgodność nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie z art. 64 ust. 3 Konstytucji RP została potwierdzona w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 25 maja 1999 r., SK 9/98, OTK-A 1999, nr 4, poz. 78), podobnie jak instytucji zasiedzenia (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 grudnia 2005 r., SK 61/03, OTK-A 2005, nr 11, poz. 136). Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z 17 maja 2016 r., nr 8585/13, zajął się oceną zgodności z art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sytuacji, w której system prawny dopuszcza możliwość powstania przez zasiedzenie służebności o treści służebności przesyłu na nieruchomościach prywatnych. Decyzją tą ETPC odrzucił - na podstawie art. 35 ust. 3 litera a i ust. 4 Konwencji - skargi obywateli polskich wniesione w związku z orzeczeniami sądów polskich stwierdzających zasiedzenie przez przedsiębiorców przesyłowych służebności gruntowych o treści służebności przesyłu. Po przeanalizowaniu ustawodawstwa polskiego oraz orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego ETPC uznał, że skarżący nie wykazali, aby przysługiwało im roszczenie, którego wykonalność była wystarczająco ustalona, a tym samym nie mogą argumentować, iż w chwili wydania orzeczeń dysponowali „mieniem” w rozumieniu art. 1 Protokołu nr 1, którego zostali pozbawieni. Orzeczenia sądów krajowych w przedmiocie zasiedzenia służebności, które dotyczyły trzydziestu skarżących oraz orzeczenia o ograniczeniu prawa własności ze względu na historyczne decyzje administracyjne, które dotyczyły trzech skarżących, zostały przez Europejski Trybunał Praw Człowieka ocenione, jako nie prowadzące do ingerencji w korzystanie z ich mienia.

Sąd Najwyższy wielokrotnie dokonywał także wykładni art. 292 k.c. w zw. z art. 285 k.c. i art. 305¹ - 305⁴ k.c. w kontekście zagadnienia dobrej lub złej wiary po stronie przedsiębiorstw państwowych, które w procesie uwłaszczenia następującego na podstawie art. 2 ust. 1 i 2 ustawy z 29 września 1990 r. o zmianie

ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464) oraz art. 1 pkt 9 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6) nabywały własność urządzeń przesyłowych posadowionych na nieruchomościach stanowiących własność różnych podmiotów i obejmowały te nieruchomości w posiadanie w zakresie niezbędnym do korzystania z tych urządzeń zgodnie z ich przeznaczeniem. Wnioskodawca nie wykazał zatem rzeczowej potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego na ten temat.

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto na podstawie art.520 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.

(M.M.)

[a.ł])